

מתכונת בתנ"ך

2 יחידות לימוד (70%)

הוראות לנבחנים

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	-	(20X2)	-	40 נקודות
פרק שני	-	(20X1)	-	20 נקודות
פרק שלישי	-	(14X2)	-	28 נקודות
<u>פרק רביעי</u>	-	<u>(12X1)</u>	-	<u>12 נקודות</u>
סה"כ	-			100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.

ד. הוראות מיוחדות: 1. אל תעתיקו את השאלה. כתבו את מספרה בלבד.
2. התרכזו בנושא שימו לב לכתב, לכתיב ולפיסוק בתשובתיכם.

הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

ההנחיות בשאלון מנוסחות בלשון זכר רבים ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה !

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון - ספר בראשית: סיפורי אבות וסיפורי יוסף - 40 נקודות

ענו על שתיים מהשאלות 1-3 (לכל שאלה 20 נקודות)

בכל אחת מהשאלות שבחרת ענו על כל הסעיפים. סעיף א (6 נקודות) וסעיפים ב-ג (7 נקודות לסעיף).

1. בראשית י"ח

קראו פסוקים א'-ח'.

א. בפסוקים אלו ניתן להתרשם ממידת "הכנסת האורחים" של אברהם אבינו. ציינו שני אמצעים רטוריים (סגנוניים/ ספרותיים/ אומנותיים) והסבירו כיצד העורך המקראי מדגיש באמצעותם את חריצותו של אברהם בהכנסת אורחיו. (6 נקודות)
ריבוי פעלים – העורך המקראי מציג פעולות רבות בזמן קצר = זריזות וחריצות.
מילה מנחה – העורך המקראי חוזר על המילה "מהר" כדי להדגיש את זריזות והחריצות.
פירוט – העורך המקראי מפרט את התפריט שהגיש אברהם ולא מסתפק באופן כללי בדיווח שהם אכלו ושתו כדי להדגיש את הנדיבות של אברהם.

ב. מקריאת פסוק א' וקריאת פסוק ב' מתעורר קושי.
1) הציגו את הקושי שמתעורר מקריאת פסוקים א'-ב'. (3 נקודות)
הקושי: מצד אחד בפסוק א' כתוב שה' מתגלה ועומד לומר משהו לאברהם מצד שני בפסוק ב' מסופר על אירוע אחר לגמרי – על האורחים שבאים לאברהם.
2) הציגו פתרון לקושי לפי הגישה הביקורתית ולפי הגישה המסורתית לחקר המקרא. (4 נקודות)
הפתרון לפי הגישה הביקורתית – אלו שני פסוקים שנכתבו ע"י כותבים שונים והעורך חיבר ביניהם.
הפתרון לפי הגישה המסורתית – ההתגלות של ה' לאברהם היתה ע"י שלושת האורחים/מלאכים שנשלחו לבשר לאברהם על הולדת יצחק. (2 נקודות לכל אחת מהגישות).

ג. בין הצעת אברהם בפסוקים ד'-ה' לבין הביצוע שלו בפועל, בפסוקים ו'-ח' קיים פער.
1) הסבירו מהו הפער? (3 נקודות)
אברהם מציע מעט אך בפועל מגיש סעודה גדולה מאוד.
2) הסבירו מהי הסיבה לפער זה? (4 נקודות)
ללמדנו שעלינו להיות כאברהם ה"אומר מעט ועושה הרבה"
או: אברהם לא רצה להביך אותם/פחד שיסרבו לסעודה חינם, לכן הציע משהו קטן שקשה לסרב.

בראשית כ"ב

א. קראו פסוקים א'-ג'.

- בין הניסיון העשירי (ניסיון ה"עקדה") לבין הניסיון הראשון ("לך לך" בבראשית פרק י"ב, פסוקים א'-ג') ניתן למצוא נקודות דמיון.
- (1) ציינו שתי נקודות דמיון (2 נקודות).
- שתיים מתוך: בשני המקרים ה' פונה לאברהם ב"הדרגתיות" (מהקל לכבד). בשני המקרים ה' שולח את אברהם למקום בלתי ידוע. בשני המקרים ה' פונה רק לאברהם למרות שזה משפיע גם על סביבתו של אברהם.
- (2) הסבירו כיצד ההבדל בין דברי ה' לאברהם בפרק י"ב (פסוקים א'-ג') לבין דברי ה' לאברהם בפרק כ"ב (פסוקים א'-ג') יכול להעיד על התקדמות בדרגתו הרוחנית של אברהם (שאברהם צדיק יותר מאשר בתחילת דרכו) (4 נקודות).
- שתיים מתוך: בשני המקרים ה' פונה לאברהם ב"הדרגתיות" (מהקל לכבד). בשני המקרים ה' שולח את אברהם למקום בלתי ידוע. בשני המקרים ה' פונה רק לאברהם למרות שזה משפיע גם על סביבתו של אברהם.
- הדבר מעיד שאברהם כבר לא פועל ממניעים אישיים/אינטרסנטיים/על מנת לקבל שכר אלא מתוך דבקות/קרבה/אהבה לה'.

ב. קראו פסוקים ב'-ה'. ואת דברי רש"י על פסוק ה': "נִתְּנָא שְׂיָשׁוּבוּ שְׁנֵיהֶם".

- (1) הסבירו מהו הקושי בפסוק ה' עימו רש"י מתמודד? ומהו הפתרון של רש"י לקושי שהצגתם? (4 נקודות)
- הקושי: מדוע אברהם "מקשר" / אומר שהוא יחזור יחד עם יצחק הרי יודע שיצחק עומד למות/להישחט? (2 נקודות).
- הפתרון: המילים של אברהם הם "נבואה" ולא "הבטחה". הוא לא ידע את העתיד אך ה' גרם לו לומר את העתיד.
- (2) הציעו פתרון נוסף לקושי. (3 נקודות)
- פתרון נוסף: אברהם לא רצה להפתיע את יצחק עם הבשורה שהוא ה"שה" לעולם בפני כולם אלא כשהם אחד על אחד (כפי שנעשה בפועל בהמשך הסיפור).

ג. קראו פסוקים ו'-ח'.

- המוטיב (הביטוי): "ויילכו שניהם יחדיו" חוזר פעם אחת בפסוק ו' ופעם נוספת בפסוק ח'.
- (1) הסבירו מהי מטרת החזרה על מוטיב זה בפסוק ח'? (3 נקודות)
- מטרת החזרה היא להדגיש שהם הלכו "כאיש אחד בלבד אחד" למרות ה"אינטרסים המנוגדים". למרות שיצחק כבר מבין שהוא זה שהולך להישחט על המזבח.
- (2) יש הטוענים כי בפסוק י"ט אברהם חזר לביתו עם נעריו ללא יצחק, ויש הטוענים כי אברהם שב לביתו יחד עם יצחק ונעריו.
- בססו את שתי הטענות.
- הוכחה שחזר ללא יצחק, שנאמר "וילך" בלשון יחיד. כלומר ללא יצחק. (2 נקודות)
- הוכחה שחזר עם יצחק, שבמקומות נוספים נאמר פועל בלשון יחיד. למשל "אז ישיר משה ובני ישראל".

(הערה- כדי לבסס את אחת משתי הטענות שלפניכם, היעזרו במילים: "ויקם וילך" שבפסוק ג' אז במילים: "אז ישיר משה ובני ישראל" בשמות פרק ט"ז פסוק א'. (4 נקודות).

3. בראשית מ'

א. בתקופת המקרא התייחסו לחלומות של אנשים כמקור מידע חידתי חיצוני לאדם, מידע החווה ומנבא את העתיד.

(1) הציגו שתי ראיות מן הכתוב לביסוס טענה זו. (4 נקודות)

שתיים מתוך: השרים נבהלים מהחלום כי מבינים שזה מבשר על עתידם. השרים מחפשים "פותר" כלומר מאמינים שזו נבואה שצריך לפענח. השרים מספרים ליוסף את חלומם בתקווה שיפתור להם ויחזה את עתידם.

(2) הסבירו כיצד בימינו מסבירים את הקשר בין חלומות להתגשמותם בעתיד? (2 נקודות) אחד מההסברים:

חלום הוא "נבואה שמגשימה את עצמה". אדם שמאמין שיקרה לו משהו הוא מתנהג בהתאם וזה מה שגורם לכך שזה יקרה לו. למשל תלמיד שחולם לקבל 90+ במתכונת ולומד ימים ולילות כדי לקבל 90+ בסוף מקבל 90+ כי למד כראוי למבחן. הסבר אחר – החלום מציף מחשבות מודחקות. הרבה פעמים אנו יודעים את העתיד (שנכשל במבחן כי לא למדנו) ואנו חולמים על זה כי זה מה שחשבנו בעצמנו במודע/לא מודע גם כשהיינו ערים.

יתקבלו הסברים מודרניים נוספים. אין חובה להביא בתשובה דוגמה מהחיים וניתן להסתפק בהסבר תיאורטי בלבד ללא כל המחשה.

ב. לפי פסוק ח' יוסף אמר לסריסי המלך: "הֲלוֹא לֵאלֹהִים פְּתָרִים סִפְרוּ-נָא לִי".

(1) הסבירו את הסתירה בדברי יוסף. (4 נקודות)

הסתירה היא אם רק ה' יודע את הפתרון/עתיד, אז מה התועלת לספר את החלום לאדם?

(2) הסבירו מהו הפתרון לסתירה שהצגתם. (3 נקודות)

פתרון: יוסף אומר להם שהוא מקושר/מחובר לה' ולכן רק הוא יכול לפתור את החלום.

ג. קראו פסוק ט"ו.

בפסוק זה יוסף נמנע מלהשחיר את פניהם של אנשים, שהיו במעגלים הקרובים אליו.

(1) ציינו והסבירו מי הם אותם האנשים שיוסף נמנע מלהשחיר את פניהם? (4 נקודות) יוסף לא מפרט ולא משחיר את פניהם של אחיו שגנבו ומכרו אותו. הוא לא אומר שזה אחיו.

יוסף לא מספר שאשת פוטיפר העלילה עליו עלילת שווא ולמעשה היא ניסתה לאנוס אותו ולא להיפך כפי שהוצג ב"משפט" השדה שעשתה לו.

(2) כיצד התנהגות זו מהווה תיקון למסופר על יוסף בפרק ל"ז פסוק ב'. (3 נקודות) שתיקה זו ואי דיווח על מעשים רעים זה תיקון להוצאת הדיבה שיוסף הוציא נגד אחיו. הוא למד שלספר דברים שליליים זה לא בהכרח פותר את הבעיה ולא בהכרח מועיל.

פרק שני – ספר שמות: התהוות האומה

ענו על אחת מן השאלות 4-5 (לכל שאלה 20 נקודות).

בכל שאלה שבחרתם, ענו על כל הסעיפים (לסעיף א – 6 נקודות, לסעיפים ב-ג 7 נקודות לסעיף).

4. שמות ל"ג.

א. קראו פסוקים א'-ו'.

בעקבות חטא העגל נוצר ריחוק בין ה' לבין עם ישראל.

1) הסבירו כיצד בא לידי ביטוי הריחוק בין ה' לעמו? ואת הנימוק של ה' לריחוק זה? (4 נקודות)
הריחוק של ה' מהעם הוא בכך שה' לא יעלה עימם לארץ ישראל אלא יכנסו אליה לבדם.
הנימוק: אם ה' יהיה צמוד אלינו הוא יראה את החטאים הנוספים, יכעס וישמיד אותנו

2) הציגו את שני השלבים בתגובות של העם, לבשורה על הריחוק של ה' מהעם. (2 נקודות)
בשלב 1- הם לא שמעים תכשיטים (נוספים/חדשים/זמניים) כדי לבטא עצבות/אבל/חרטה.
בשלב 2- העם (בהוראת ה') מסיר מעליו גם תכשיטים הקבועים שהיו עליהם.
שימו לב, לבני אדם יש שני סוגי תכשיטים: תכשיטים קבועים למשל טבעות. ותכשיטים זמניים למשל שרשראות.
הערה: לא תתקבל תשובה שהם "צמו"! "לא שתו איש" = אף אחד לא שם תכשיטים.

ב. בפסוקים ד'-ה' מוזכרת אחת מתכונות האופי של עם ישראל.

1) מה מטרת החזרה על אזכרת תכונה זו? (4 נקודות)
המטרה על החזרה על תכונת האופי השלילית "קשי עורף", היא להדגיש את האופי הרע/שלילי של עם ישראל כדי:
(יש להציג אחד מתוך השניים)
להצדיק את העונש החמור שה' החליט להענישם
כדי להסביר כיצד עם ישראל חטא בחטא זה למרות שה' התגלה אליו לפני 40 יום.

2) האם תכונת אופי זו היא בהכרח שלילית? הסבירו תשובתכם. (3 נקודות)
עקשנות היא לא תמיד דבר שלילי. זה תלוי האם מתעקשים על דבר חיובי או על דבר שלילי (לדוגמה, תלמיד שמתעקש להצליח בלימודים/לא לעשן/לאכול בריא/לדבר בכבוד למרות שחבריו מזלזלים בכך, זו עקשנות חיובית).

ג. בין פסוק י"א לבין פסוק כ"ג קיימת לכאורה סתירה.

1) הציגו והסבירו את הסתירה בין הפסוקים. (3 נקודות)
הסתירה: בפסוק י"א כתוב שה' דיבר עם משה "פנים אל פנים" כמו שני חברים, בשיחה בגובה העיניים. אך בפסוק כ"ג כתוב שלא ניתן לראות את ה'. זו סתירה. משה דיבר או לא דיבר עם ה' כמו עם חבר?
2) הסבירו כיצד ניתן ליישב את הסתירה שבין הפסוקים? (4 נקודות)
הפתרון המילים "פנים אל פנים" זו מטאפורה לשיחה בין 2 דמויות קרובות. משה כמו כל אדם אכן לא יכל לראות את ה'.

5. שמות ל"ד

א. קראו פסוקים א'-ה'.

יש הטוענים כי בפסוקים אלו יש ניסיון לשחזר את מעמד הר סיני, אשר תואר בפרקים י"ט-כ'.
הסבירו מה מטרות הדמיון, וכן בססו טענה זו על שתי נקודות דמיון בין תיאור מעמד הר סיני לבין תיאור אוהל מועד. (6 נקודות)

בין העלייה הראשונה של משה לקבל את הלוחות הראשונים לבין העלייה השנייה לקבל את הלוחות השניים יש נקודות דמיון. מטרתן להראות שחזרנו לנקודת ההתחלה / למצב לפני חטא העגל.

שתיים מתוך נקודות הדמיון הבאות (2 נקודות לכל נקודת דמיון, סה"כ 4 נקודות):
בשני המקרים ה' "מתגלה" (נוכחותו באה לידי ביטוי) באמצעות ענן שירד על ההר.
בשני המקרים ה' ומשה נפגשים באותה נקודת מפגש – בראש ההר.
בשני המקרים ה' מצווה את משה להרחיק את כולם מהפגישה ושרק הוא ומשה יהיו יחד על ההר.
בשני המקרים משה משכים קום ועולה על הבוקר להר
בשני המקרים משה מקבל לוחות ובהם עשרת הדיברות שחיבר ו"כתב" ה'.

ב. קראו פסוק א' ופסוק כ"ח.

1) הציגו את הסתירה בין הפסוקים. (3 נקודות)

בפסוק א' כתוב שה' כותב את עשרת הדיברות על לוחות הברית ואילו בפסוק כ"ח כתוב שמשה כתב את עשרת הדיברות על לוחות הברית.

2) הציגו את הפתרון לסתירה, לפי הגישה הביקורתית ולפי הגישה המסורתית (4 נקודות).
לפי הגישה הביקורתית – התורה נכתבה ע"י כותבים שונים עם דעות שונות והעורך מיזג בין הדעות השונות לכדי סיפור אחד אך ניתן לזהות שמדובר בדעות שונות של אנשים שונים.
לפי הגישה המסורתית – התורה נכתבה ע"י אותו כותב ואין סתירה בין הפסוקים.
שה' אומר שהוא יכתוב הכוונה שהוא יכתוב למשה ומשה הוא שירשום זאת מבחינה טכנית.
(כמו שהוא הוציא אותנו ממצרים ע"י משה שליחו שפנה לפרעה / כמו שמשורר בגבס מכתוב שיר לאדם שיכול לרשום בשמו).

ג. קראו פסוקים כ"ט-ל'.

מדוע לדעתכם, פניו של משה קרנו, בירידה עם הלוחות השניים שפיסל, ולא קרנו כאשר ירד בפעם הראשונה עם הלוחות שפיסל ה'? בתשובתכם התייחסו לפסוקים ט"ז-י', וכן לפרק ל"ב פסוק י"ט.
(שימו לב יש להציג שתי טענות ולכל אחת מהן להביא ראיה מהכתוב) (7 נקודות)
אחד מההסברים הבאים

לפי פרק ל"ב - משה ירד בפעם הראשונה בזעם על חטא העגל לכן פניו לא קרנו.
לפי פרק ל"ד - חייהם של בני ישראל ניצלו בנוסף לכך שהם קיבלו את אותם עשרת דיברות שוב.
או - משה בפעם הראשונה קיבל לוחות בזכות העם ולא בזכותו ובפעם השנייה בזכותו ולא בזכות העם.

פרק שלישי — נושאי הבחירה (28 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 6-10 (לכל שאלה — 14 נקודות).

בכל שאלה ענו על סעיף א חובה (6 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (8 נקודות לסעיף שבחרתם).

6. שיבת ציון

קראו יחזקאל פרק ל"ז, פסוקים א'-י"ד (חזון העצמות היבשות).

ענו על סעיף א – חובה

א. ה' מצווה על יחזקאל להתמודד עם טענה הרווחת בפי העם.

הציגו את טענת העם, והסבירו כיצד יחזקאל מתמודד עם טענה זו? (6 נקודות)

הטענה של העם – "יבשו עצמותנו" כלומר: אבדה תקוותינו – אין סיכוי שנחזור מהגלות חזרה לארץ.

ההתמודדות של יחזקאל – אכן אתם "עצמות יבשות" כרגע הגלות היא כמו "קבר" לעם ישראל – אך יקרא נס ונעלה לארץ

ענו על אחד מסעיפים ב-ג

ב. "זה שאתה נושם זה לא אומר שאתה חי".

הסבירו כיצד ניב זה בא לידי ביטוי בחזון העצמות של יחזקאל? (8 נקודות)

עם ישראל חי מבחינה פיזית בגלות. הם לא נטבחו שם. אולם, הם לא "חיו" במובן דתי/חברתי/לאומי. הם היו מפוצלים בלי בעלי תפקידים חברתיים/דתיים ולכן יכלו לחיות חיי קהילה. הם חיו פיזית אך לא רוחנית/דתית/חברתית.

ג. לפניכם קטע משירו של עמיר בניון "חזון יחזקאל":

"ותבוא בהם הרוח יעמדו על רגליהם

חיל גדול מאוד מאוד מקברותיהם

העצמות האלה כל בית ישראל

ואז תוכל לראות את הפנים כולן

את מי שלא ראית מאז ומעולם

את אברהם ואת שרה, חוה ואדם

את כל מי שהתגעגעת אליו כל כך".

הסבירו האם מילות השיר תואמות את ה"פשט" (הכוונה הפשוטה של המילים) של הפרק או את

ה"דרש" (את מדרשי חז"ל שהעניקו משמעות נוספת למילים). (8 נקודות)

לפי הפשט של הפרק החזון הוא משל לשיבת ציון אולם לפי מדרשים על הפרק בעתיד יקומו

לתחייה מבחינה פיזית ולא רק מבחינה "מטאפורית"/לאומית. לכן, השיר תואם את המדרשים

ולא את הפשט כי כתוב שנראה פיזית אנשים שנפטרו.

7. נביא ונבואה

קראו ירמיה כ"ח פסוקים א'-יא'.

ענו על סעיף א – חובה

- א. בין ירמיה לחנניה קיימת מחלוקת, בנוגע לעתיד ממלכת יהודה.
- 1) הציגו משני פסוקים שונים את שתי ההבטחות של חנניה. (2 נקודות)
- חנניה מבטיח שגלות יהויכין תסיים – שהמלך יחזור חזרה לארץ/ליהודה וכלי המקדש יחזרו לירושלים
- 2) הציגו את הדעות של שני הצדדים במחלוקת. (4 נקודות)
- חנניה מאמין שגלות יהויכין תסתיים תוך שנתיים וירמיה חולק עליו. כלומר אינו חושב שגלות יהויכין תסתיים תוך שנתיים אלא להיפך החורבן יהיה קשה יותר – גם המקדש יחרב.

ענו על אחד מסעיפים ב-ג

- ב. התוכן והצורה של דברי חנניה מעוררים אמון.
- הציגו כיצד התוכן והצורה בפסוקים אלו מחזקים את אמון העם בדברי חנניה. (8 נקודות)
- התוכן – הוא מדבר כמו נביא – הוא מזכיר את שמו של ה' / נותן לוחות זמנים כדי להוכיח את אמינותו
- הצורה : הוא מתנסח כמו נביא – הוא חוזר על דבריו פעמיים להגדשה / משתמש במעשה סמלי / משתמש בנוסחת פתיחה של נביאי אמת (כה אמר ה').
- ג. בנבואתו משתמש חנניה בחפץ כלשהו, כדי להעביר את המסר שלו לעם.
- 1) מהו החפץ באמצעותו חנניה מנסה להעביר את המסר שלו לעם? הסבירו למה משמש חפץ זה בעבודת החקלאי? (4 נקודות)
- חנניה משתמש ב"עול". זה החלק שמחבר את המחרשה לצוואר של הבהמה
- 2) כיצד חפץ זה מסייע לחנניה בהעברת נבואת השקר לעם? (4 נקודות).
- העול סימל את השיעבוד של בבל את ממלכת יהודה. לכן שבירת העול מסמלת את סיום הכיבוש והשליטה.

8. חוק וחברה

קראו דברים י"ז פסוקים ח-י"ב.

ענו על סעיף א – חובה

- א. בפסוקים ח'-ט' מתואר מצב בו בעל דין צריך לצאת מעירו ולנדוד למקום אחר, אל "המקום הנבחר", ושם לקבל מענה משפטי.
- 1) הסבירו באיזה מקרה יש ללכת אל המקום הנבחר? הסבירו דוגמה אחת לפחות (4 נקודות).
- כאשר בין הדין המקומי לא יודע להכריע מה התשובה הנכונה על בעל הדין ללכת לבית הדין המרכזי בירושלים. לדוגמה, אם לא יודעים הדם שנגע בחפץ מסויים הוא דם טהור/טמא, או בויכוח בין שני חברים הטענה של מי גוברת, או האם האדם יש לו נגע טמא או לא (כלומר האם זה צרעת או לא צרעת) וכו'.

- (2) ציינו את שמה של העיר שהפכה ל"מקום הנבחר". (2 נקודות)
ירושלים

ענו על אחד מסעיפים ב-ג

ב. קראו פסוק ט'.

- (1) הסבירו איזה קושי מתעורר מקריאת פסוק ט'? (4 נקודות).
הקושי: מדוע מדגישים שיש ללכת לדיינים שחיים באותה תקופה "בימים ההם"? וכי יש אפשרות ללכת לדיינים שלא חיים באותה תקופה?
(2) לפי חז"ל: "יפתח בדורו כשמואל בדורו כמשה בדורו".
הסבירו את הפתרון של חז"ל לקושי שהצגתם. (4 נקודות)
הפתרון: הכוונה שיש ללכת לדיין ולא משנה עד כמה הוא גדול בתורה. כל דור והדיין שלו. בין אם זה משה ובין אם זה דורות אחרים עם דמויות פחות גדולות.

ג. בפסוק י"ב יש התנגשות בין זכויות הפרט לבין עקרונות המשטר.

- (1) ציינו זכות פרט ועיקרון שמתנגשים, ואיזה מהם גובר לפי פסוק י"ב? (6 נקודות)
מצד אחד – זכות הפרט: בחירה חופשית / חופש מדת / הזכות לחיים
מצד שני - שלטון החוק / עליונות המשפט / שוויון בפני החוק
(2) הציעו דרך חילופית להגשים את המטרה שבפסוק י"ג.
במקום הרתעה באמצעות הוצאה להורג הרתעה באמצעות קנס או חרם. (יתקבלו גם הצעות אחרות)

9. מזמורי תהילים

קראו מזמור ק"ד.

ענו על סעיף א – חובה

א. במזמור ק"ד המשורר מתפעל מהרמוניה בין החלקים השונים בבריאה.

- (1) הציגו שתי דוגמאות להרמוניה, שמתאר המשורר בין מרכיבים שונים בבריאה. (4 נקודות)
שתיים מתוך הדוגמאות:
בין דומם לחי: השמש/ירח לחיות היום/לילה. הסלעים מהווים מחסה/בית לשפנים/יעלים. המים משקים את החיות/עצים.
בין צומח לחי: הציפורים בונות את הקן שלהן על העצים. החיות אוכלות חציר.
(2) מי עלול לפגוע בהרמוניה זו, לפי פסוק ל"ה? וכיצד? (2 נקודות)
בני האדם. הם עלולים לנהוג ברשעות, כלומר: לפגוע בהרמוניה בטבע.

ענו על אחד מסעיפים ב-ג

- ב. האם מזמור ק"ד בתהילים תואם לתיאור מבנה הבריאה בסיפור הבריאה הראשון בבראשית א' או בסיפור הבריאה השני בבראשית ב' (פסוקים ד'-כח)? נמקו בחירתכם. (8 נקודות)

בבראשית פרק א' מבנה הבריאה מחולק לשישה ימים כאשר שלושת הימים הראשונים מקבילים לשלושת הימים האחרונים. בבראשית ב' אין סדר בתהליך הבריאה. לכן, מזמור ק"ד דומה לפרק ב' כי גם במזמור ק"ד אין הקפדה על המבנה של 3 ימים ראשונים שמקבילים לשלושה ימים אחרונים.

- (3) במזמור ק"ד ניתן לראות התמודדות של המשורר עם **מיתוסים** קדומים.
- (1) הציגו דוגמה להתמודדות של המשורר עם אחד מה**מיתוסים** של בריאת העולם שהיה קיים במזרח הקדום? (4 נקודות)
- במזמור כתוב שה' צועק וגוער במים כדי שלא יציפו את האדמה. זה שריד מתוך מיתוס "מרד הים" לפיו האלים נאבקו ביניהם ואל המים ניסה/איים להציף את היבשה.
- (2) האם תפיסת המשורר בתהילים ק"ד **תואמת** את תפיסת מחבר בראשית א'? נמקו תשובתכם. (4 נקודות)
- בבראשית א' יש שבירת מיתוס ולא שריד מיתולוגי. יש שלילה מוחלטת של המיתוס. למים אין כלל כוחות ולכן בבראשית א' כתוב שה' אמר למים מה לעשות ולא צעק עליהם.

10. חוכמה: הרהורים על החיים

קראו קהלת ב'.

ענו על סעיף א – חובה

א. קראו גם קהלת א' פסוק א'.

- (1) ציינו לאיזו דמות **במסורת היהודית** מיוחס חיבור ספר קהלת? (2 נקודות).
שלמה המלך.
- (2) מהי התרומה של ייחוס הכתיבה לדמות שציינתם, לטענות החריפות שמעלה הדמות בפרק ב'? (4 נקודות)
- שהוא לא ממורמר מתוך כישלון בחיים אלא מדובר באדם שהגיע לשיא ההצלחה (היה מלך חכם ועשיר) ובכל זאת חש שהכל הבל

ענו על אחד מסעיפים ב-ג

- ב. לפי פסוקים י"ג-י"ד לחוכמה יש יתרון, אולם לפי פסוקים אחרים בפרק גם לחוכמה יש חסרונות.
- (1) הציגו את ה**יתרון** של החוכמה ושניים **מחסרונותיה**. (6 נקודות)
- החוכמה היא כמו "אור" היא מראה לנו את הדרך הנכונה כדי שלא ניתקל ונפגע בדרך. אולם, יש לה גם חסרונות. חסרונות החוכמה גם חכמים מתים כמו כל בני האדם. זה לא מספק שום יתרון אמיתי בטווח הארוך. לאדם חכם עלול להיוולד ילד לא חכם – שלא יבין או לא ירצה להבין את דברי אביו החכם. אנשים לא מתעניינים בחוכמה של החכם. לחכם קושי להירדם בלילה בגלל המחשבות השליליות שתוקפות אותו בגלל ששם לב לדברים שליליים.

- (2) מהו האיזון הראוי בין סכלות לחוכמה לפי קהלת א' פסוק י"ח? (2 נקודות)
- לפי פסוק יח: כמו כל דבר בחיים גם "חוכמה" (שכלתנות/פלספנות) צריכה "גבולות" כי להתפלסף מידי פוגע בשמחת החיים. (אין צורך להרחיב.. אך מי שקורא את התשובון – נעיר - כי לא צריך לסטות לקיצוניות השנייה – של "אין שכל אין דאגות". צריך לדעת להניח למחשבות טורדניות שלא מקדמות את העשייה והשמחה בחיים ולהשלים עם העובדה שלא הכל ברור/מובן/מוסכם. הרי לא שאלו אותנו האם להיוולד. אנו כבר פה. וכדאי לנסות להיות כמה שיותר טוב)

ג. "עשיתי לי... בניתי לי..."

- (1) הסבירו כיצד המילה המנחה "לי" בפסוקים ד'-ח' יכולה לרמוז לפתרון לבעיית ה"אושר" בחיים? (4 נקודות)
- אדם שמרוכז בעצמו הוא אף פעם לא מאושר באמת. הוא תמיד חסר שובע וסיפוק. לכן אם אדם יתרום קצת לאחרים הוא ירגיש משמעותי יותר. הוא ירגיש סיפוק ואושר שהוא לא סתם קיים.
- (2) לפי בראשית ב' פסוק כ"ד- מהי הדרך אל האושר למי שחי כמו מלך בגן עדן? (4 נקודות)
- לפי בראשית ב' אדם שמקיים זוגיות ומשפחה חש אושר וסיפוק כי יש לו למען מי להיות

פרק רביעי – קטע להבנה וניתוח / קטע שלא נלמד (12 נקודות)

(השאלות בפרק זה נלקחו מתוך אתר: 'מקראנט').

ענו על סעיף א חובה (7 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ד (5 נקודות לסעיף).

11. קראו מלכים א', פרק י"ד, פסוקים א'-טו'.

א בעת ההיא, חלה אביה בן-ירבעם. ב ויאמר ירבעם לאשתו, קומי נא והשתניתי, ולא ידעו, כי-אתי (את) אשת ירבעם; והלכת שלה, הנה-שם אחיה הנביא--הוא-דבר עלי למלך, על-העם הזה. ג ולקחת בידך עשרה לחם ונגידים, ובקבוק דבש--ובאת אליו; הוא נגיד לך, מה-יהיה לנער. ד ותעש כן, אשת ירבעם, ותקם ותלך שלה, ותבא בית אחיה; ואחיהו לא-יכל לראות, כי קמו עיניו משיבו. { פ }

ה וה' אמר אל-אחיהו, הנה אשת ירבעם באה לך רש דבר מעמד אל-בנה כי-חלה הוא--כזה וכזה, תדבר אליה; ויהי כבאה, והיא מתנברה (מתחזה). ו ויהי כשמע אחיהו את-קול רגליה, באה בפתח, ויאמר, באי אשת ירבעם; למה זה, את מתנברה, ואנכי, שלוח אלך קשה. ז לכי אמרי לירבעם, כה-אמר ה' אלהי ישראל, יען אשר הרמתיד, מתוך העם; ואתנך נגיד, על עמי ישראל. ח ואקרא את-הממלכה מבית דוד, ואתנה לך; ולא-היית פעבדי דוד, אשר שמר מצותי ואשר-הלך אחרי בכל-לבבו, לעשות, רק הישר בעיני. ט ותברע לעשות, מכל אשר-היו לפניך; ותלך ותעשה-לך אלהים אחרים ומסכות, להכעיסני, ואתי השלכת, אחרי גוף. י לכן, הנני מביא רעה אל-בית ירבעם, והכרתי לירבעם משתין בקיר (כינוי גנאי לגברים), עצור (עציר) ועזוב (נטוש) בישראל; ובערתי אחרי בית-ירבעם, כאשר יבער הגלל עד-תמו. יא המות לירבעם בעיר, יאכלו הכלבים, והמות בשדה, יאכלו עוף השמים: כי ה', דבר. יב ואת קומי, לכי לביתך; בבאה רגליך העירה, ומת הילד. יג וספדו-לו כל-ישראל, וקברו אתו--כי-זה לבדו, יבא לירבעם אל-קבר: יען נמצא-בו דבר טוב, אל-ה' אלהי ישראל--בבית ירבעם. יד והקים ה' לו מלך על-ישראל, אשר יכרית את-בית ירבעם זה היום; ומה, גם-עתה. טו והכה ה' את-ישראל, כאשר נניד הקנה במים, ונתש את-ישראל מעל האדמה הטובה הזאת אשר נתן לאבותיהם, וזרם מעבר לנהר: יען, אשר עשו את-אשריהם--מכעיסים, את-ה'.

ענו על שני סעיפים:

סעיף א (חובה) ועוד סעיף מסעיפים ב-ד

א. בפסוקים י'-טו' בקטע שלפניכם אחיה הנביא מנבא על הפורענות שתפקוד את בית ירבעם ואת ממלכתו.

1. מהי הפורענות? ציינו שלושה עניינים שונים בפורענות זו. (4 נקודות)
לציין שלושה מתוך: הכרתת שושלת; מתים לא יזכו לקבורה מכובדת, מות הבן (אביה); חורבן הממלכה; גלות העם.
2. לפי פסוק ט'- איזה מעשה של ירבעם הוביל לפורענות זו? בססו את תשובתכם על הכתוב. (3 נקודות)
לא שמר מצוות כדוד, עבד אלילים, עשה אלוהים אחרים, עשה מסכות. על התלמיד לבסס את דבריו על פסוק ח' או על פסוק ט'.

ענו על אחד מסעיפים ב-ד

ב. קראו פסוקים א'-ו'.

בקטע נזכרים שני הגורמים, העלולים להקשות על אחיה הנביא לזהות את אשת ירבעם.

- 1) מה הם שני הגורמים האלה? (4 נקודות)
שני הגורמים: אשת ירבעם מתחפשת; "קמו עיניו" – אחיה עיוור, או: ראייתו נחלשה.
- 2) הביאו מן הקטע ראיה לכך, שעל אף שני הגורמים האלה אחיה מזהה את אשת ירבעם. (2 נקודות)
פסוק ו' – אחיה קורא לה "אשת ירבעם".

- ג. על-פי פסוקים ב'-ג', אחיה הנביא הוא סמכות מקובלת על ירבעם.
הביאו שתי הוכחות לכך מפסוקים אלה.
- שתי מתוך ההוכחות להלן, אך חובה שאחת ההוכחות תהיה מבוססת על מלכים א, י"א.
- אמינותו של הנביא עולה מהדברים שירבעם אומר בפסוקים אלה:
- נבואת אחיה שניבא לירבעם שימלוך על עשרת השבטים, כפי שמסופר במלכים א, י"א, אכן התגשמה. בפסוק ב.
 - פסוק ב: ירבעם שולח את אשתו אל אחיה הנביא, ולא אל נביא אחר או אל מלך אחר – מה שמעיד על אמונו בנביא זה.
 - ירבעם אומר במפורש: "הוא יגיד לך מה יהיה לנער" (פסוק ג') – הוא משוכנע ביכולת הנביא לדעת את מהלך העניינים.
 - ירבעם אומר לאשתו לקחת מתנה לנביא (פסוק ג'), מה שיכול לבטא הבעת אמון בו.

ג. אילו תפיסות גמול באות לידי ביטוי בפסוקים י'-יג'? נמקו תשובתכם על-פי הכתוב.
גמול לדורות: כעונש על חטאו של ירבעם האב – ימות אביה הבן (פסוק יב), ותיכרת כל השושלת (פסוק י').
או: גמול קיבוצי: עם ישראל יוגלה מארצו כעונש על שעבדו עבודה זרה (פסוק טו).
אפשרות נוספת: גמול אישי: ירבעם נענש במות בנו, ואסון זה גרם לו צער. תשובה זו תזוכה ב-50% מהניקוד.

בהצלחה!